

УДК 657.2

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНА СИСТЕМА ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ: СУТНІСТЬ, ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ

Фартушняк О.В., к.е.н., доцент ХНЕУ ім. С. Кузнеця, Харків, Україна

Анотація — досліджено відмінність сутності понять «системи обліково-аналітичного забезпечення» та «обліково-аналітичної системи». Розкрито аспекти організації інформаційного забезпечення та наведені характерні ознаки інформаційних облікових баз.

Ключові слова — обліково-аналітична система, система обліково-аналітичного забезпечення, інформаційне забезпечення, інформаційна облікова база.

Останнім часом важливим та актуальним інструментом управління виступає інформація, яка виконує акумулюючу функцію. В свою чергу, саме фінансовий облік є підставою для отримання інформації щодо ресурсів, результатів, капіталу підприємств та є основою для фінансового аналізу, фінансового менеджменту тощо. Тому, з метою узгодженості термінів та їх змістовного наповнення нагального значення набуває розкриття сутності поняття «обліково-аналітична система» та її зв'язок з інформаційним забезпеченням.

Дослідженнями проблем термінології, пов'язаної зі збором, обробкою та передачею інформації для управління займалася значна низка вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема: Ф.Ф. Бутинець [2], М.А. Вахрушина [3], Я.А. Гончарук та В.С. Рудницький [4], Е.М. Евстаф'єва [5], И.Н. Кирилов [7], В.С. Лень [8,9], Б. Нідлз [10], С.М. Петренко [11], П.В. Попова, Б. Г. Маслов та И. А. Маслова [12], Т. А. Писаревська [13], М.С. Пушкар [14], В.М. Рожелюк та П.Н. Денчук [15], Я. В. Соколов, В.В. Сопко [16], Н.Н. Хахонова [18], А.Д. Шеремет [17], Дж. Фостер та Ч.Т. Хорнгрен [19].

У наукових джерелах існують різні тлумачення термінів «обліково-аналітична сис-

тема», «система обліково-аналітичного забезпечення», «обліково-аналітичне забезпечення» та їх аналогів в інформаційному забезпеченні діяльності підприємств, що не сприяє адекватному сприйняттю предмета, який обговорюється. Проблема визначення сутності обліково-аналітичної системи та інформаційного забезпечення й досі існує.

У зв'язку з вищевикладеною метою статті є дослідження відмінностей сутності понять «обліково-аналітична система» та «система обліково-аналітичного забезпечення», визначенні змісту інформаційного забезпечення.

На думку, В.С. Лень терміни «обліково-аналітична система» та «система обліково-аналітичного забезпечення» є окремими. Перше визначення більш широке та означає систему, яка виробляє інформацію для зовнішніх та внутрішніх користувачів, а друге визначення – є його підсистемою, яка виробляє інформацію (кінцевий продукт) для прийняття управлінських рішень внутрішніми користувачами [9].

В.М. Рожелюк та П.Н. Денчук визначають «обліково-аналітичну систему» як систему, що виконує збір, опрацювання та оцінку всіх видів інформації, що використовується для прийняття управлінських рішень на мікро- і макрорівнях. А «систему обліково-аналітичного забезпечення» ці автори вважають складовою загальної системи управління. На їх думку, її суть полягає в об'єднанні облікових та аналітичних операцій в один процес, виконання оперативного мікроаналізу, забезпеченні безперервності цього процесу і використанні його результатів для формування рекомендацій щодо прийняття управлінських рішень [15].

За результатами дослідження праць вчених визначено, що найпоширеним є визначення «обліково-аналітичної системи» як сукупності облікової, аналітичної та контро-

льної підсистем. Тобто, на думку більшості вчених це синтез обліку, аналізу та контролю. Таку думку розділяють Р.П. Юзва [20], Н.Н. Хахонова [18], С.Н. Петренко [11], О.В. Баянова [1] та інші.

Узагальнено термін «обліково-аналітична система» складається з двох слів, які свідчать, що в цій системі здійснюється облік і аналіз. Облікова підсистема продукує необроблену для прийняття рішень інформацію, а аналітична підсистема здійснює її обробку та в необхідних випадках обробку зовнішньої інформації та надає звіти менеджерам в необхідному для них розрізі (виробляє конкретний продукт – забезпечення). [8].

Характерною ознакою обліково-аналітичної системи є джерела отримання інформації. Такі науковці як Н.Н. Хахонова [18] та В.С. Лень [8] стверджують, що внутрішню інформацію для аналізу можна отримати за даними обліку, а зовнішню – за позаобліковими даними.

Функціонування обліково-аналітичної системи безпосередньо пов'язано зі створенням єдиного інформаційного простору, систематизації та уніфікації показників і документів. Інформаційне забезпечення є важливим елементом автоматизованих інформаційних систем обліку, призначених для відображення інформації, що характеризує стан керованого об'єкта і є основою для прийняття управлінських рішень [13].

Основними принципами створення інформаційного забезпечення є: цілісність; достовірність; контроль; захист від несанкціонованого доступу; єдність і гнучкість; стандартизація та уніфікація; адаптивність; мінімізація помилок введення-виведення інформації.

Організація інформаційного забезпечення включає використання сучасних програмних продуктів та інформаційних технологій, за допомогою яких створюється інформаційна база.

За визначенням Писаревської Т. А інформаційна облікова база за своїм складом поділяється на дві частини: позамашинну та машинну інформаційні бази [13]. Позамашинна інформаційна база це система облікових показників; єдина система класифікації і коду-

вання техніко-економічної інформації (ЄСКК ТЕІ); система первинної і звітної (зведеної) документації (УСД); засоби формалізованого опису інформації; методичні та інструктивні матеріали. Машинна інформаційна база – це такі різновиди інформаційних масивів, як: нормативно-довідкові, оперативні, проміжні та результатні [13].

Найпоширенішими інформаційними обліковими базами в Україні є: «ІС», «Парус», «М.е.д.о.к», «iFin», «Таксер», «Деловод», «Смарт», «GrossBee». «ДебетПлюс» та інші. Найпопулярнішим серед них є «ІС: Бухгалтерія», яка дає змогу повністю автоматизувати бухгалтерський облік в організації, об'єднавши весь комплекс облікової інформації в одній інформаційній базі. Це забезпечує взаємопов'язаність облікових даних, доступ усіх облікових працівників і керівництва організації до даних, швидке автоматичне формування друкованих форм і звітів різного рівня аналітичності.

Узагальнюючи думки вчених, можна зробити висновок, що обліково-аналітична система надає інформацію для прийняття обґрунтованих управлінських рішень як внутрішнім так і зовнішнім користувачам й знаходиться у тісному зв'язку з інформаційним забезпеченням такої системи. Визначено, що сутність такої категорії як «обліково-аналітична система» відрізняється від категорії «система обліково-аналітичного забезпечення». Проте, неузгодженість споріднених термінів бухгалтерської науки та недостатнє висвітлення їх сутнісних рис в значній мірі потребує подальших наробок.

Список використаної літератури

1. Баянова О.В. Формирование учетно-аналитической системы управления затратами на оплату труда: монография / О.В. Баянова; М-во с.-х. РФ, федеральное гос. бюджетное образов. учреждение высш. проф. образов. “Пермская гос. с.-х. акад. им. акад. Д.Н. Прянишникова” – Пермь: ИПЦ “ПрокростЪ”, 2014. – 312 с.
2. Бухгалтерський управлінський облік: Підручник / Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, З.В. Канурна та ін. – Житомир: ПП «Рута», 2005. – 480 с.

3. Вахрушина М.А. Бухгалтерский управленческий учет: Учеб. пособ. – М.: ЗАО «Финстатинформ», 1999. – 359 с.
4. Гончарук Я.А. Аудит: Навч. посіб. / Я.А. Гончарук, В.С. Рудницький – К.: Знання, 2007. – 443 с.
5. Евстафьева Е.М. Методология формирования учетно-аналитического обеспечения управления собственным капиталом коммерческой организации /Е.М. Евстафьева //Управленческий учет. – 2011. - № 1.– С. 4-13.
6. Інформаційні системи бухгалтерського обліку: Підручник / Ф.Ф. Бутинець, С.В. Івахненко, Т.В. Давидюк та ін. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 544 с.
7. Кирилов И.Н. Теоретические аспекты развития системы учетно-аналитического обеспечения управленческих решений на предприятии / И.Н. Кирилов // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 5: Экономика. Выпуск № 2 / 2012. – с. 231-234.
8. Лень В.С. Обліково-аналітична система підприємства: обґрунтування визначення, модель // Проблеми і перспективи економіки та управління : науковий журнал / Черніг. нац. технол. ун-т. – Чернігів : Черніг. нац. технол. ун-т, 2016. – № 1 (5). – с. 281-290
9. Лень В.С. Обліково-аналітичне забезпечення: визначення поняття / В.С. Лень // Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : I Міжнародна науково-практична конференція: “ (м. Чернігів, 11 грудня 2015 р.) : тези доповідей. – Чернігів : Черніг. Нац. Технол. Ун-т, 2015. – 248 с. (с. 69-73).
10. Нидлз Б. и др. Принципы бухгалтерского учета / Б. Нидлз, Х. Андерсон, Д. Колдуэлл: Пер. с англ. – М.: Финансы и статистика, 1994. – 496 с.
11. Петренко С.М. Інформаційне забезпечення внутрішнього контролю господарських систем : монографія / С.М. Петренко. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2007. – 290 с.
12. Попова Л.В. Основные теоретические принципы построения учетно-аналитической системы / Л. В. Попова, Б. Г. Маслов, И. А. Маслова// Финансовый менеджмент. – 2008. – № 3. – С. 34-67.
13. Писаревська Т. А. Інформаційні системи обліку та аудиту: Навчальний посіб. /Т. А. Писаревська — К.: КНЕУ, 2004. — 369 с.
14. Пушкар. М.С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів): Монографія. – Тернопіль, Карт-бланш, 2006. – 334 с.
15. Рожелюк В.М. Концептуальні основи обліково-аналітичного забезпечення системи менеджменту підприємства /В.М. Рожелюк, П.Н. Денчук // Сталий розвиток економіки – № 1. – 2013. – с. 270-274.
16. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2006. – 526 с.
17. Управленческий учет: Учеб. пособ. / Под редакцией А.Д. Шеремета. – М.: ФБК-ПРЕСС, 1999. – 512 с.
18. Хахонова Н.Н. Теоретико-методологическое исследование категории «учетно-аналитическая система» управления коммерческой организации. / Н.Н. Хахонова // Фундаментальные исследования. Экономические науки. № 9. – 2012. – С. 231-234.
19. Хорнгрен Ч.Т. Бухгалтерский учет: Управленческий аспект / Пер. с англ. / Ч.Т.Хорнгрен, Дж.Фостер – М.: Финансы и статистика, 1995. – 416 с.
20. Юзва Р.П. Обліково-аналітична система – Інформаційне забезпечення управління підприємством / Р.П. Юзва // Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://magazine.faaaf.org.ua/oblikovo-analitichna-sistema-informaciyne-zabezpechennya-upravlinnya-pidpriemstvom.html>

Автори

Фартушняк Ольга Вікторівна, к.е.н., доцент ХНЕУ ім. С. Кузнеця (fartushniak.hneu.ua).

Тези доповіді надійшли 09 лютого 2018 року.

Опубліковано в авторській редакції.